

Dr hab. prof. US Barbara Kryk

Szczecin 28.11.2024 r.

Instytut Ekonomii

Wydział Ekonomii Finansów i Zarządzania

Uniwersytet Szczeciński

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Beaty Joanny Chmiel

pt. „Zrównoważony rozwój miast jako kluczowy czynnik poprawy jakości życia
mieszkańców”

napisanej pod kierunkiem

promotora: dr hab. Barbary Pawłowskiej, prof. UG

promotora pomocniczego: dr Agnieszki Szmelter-Jarosz

1. Uwagi wstępne i struktura pracy

Recenzowana praca doktorska liczy 287 stron, w tym 235 treści zasadniczej. Zawiera pięć rozdziałów, zakończenie, bibliografię oraz wszystkie wymagane spisy. Spis literatury obejmuje 68 pozycji zwartych książkowych, 207 artykułów, w tym 90 w języku angielskim. Ponadto Autorka wykorzystała 31 aktów prawnych oraz 67 źródeł internetowych. Wszystkie pozycje są adekwatne do tematu pracy, a ich liczba jest odpowiednio duża jak na potrzeby rozprawy doktorskiej, co jest godne pochwały. Szkoda tylko, że doktorantka w większym stopniu nie skorzystała z dorobku polskich naukowców od lat zajmujących się jakością życia m.in. prof. T. Borysa czy dr A. Sompolskiej-Rzechuły.

Układ pracy jest logiczny, a jej struktura prawidłowa pod względem proporcji treści teoretycznych do praktycznych. Jednakże w mojej opinii, można było zamienić kolejność rozdziałów 1 i 2. Zwykle bowiem prace awansowe rozpoczyna się rozdziałem *stricte* teoretycznym, a taki jest rozdział 2. Byłoby to też bardziej zgodne z zasadą od ogółu do szczegółu (w tym przypadku od idei/teorii do wyzwań/empirii). Stan istniejący można wszakże wytłumaczyć próbą wskazania zasadności podjętego zagadnienia, stąd Autorka w rozdziale początkowym przedstawiła rzeczywiste wyzwania rozwoju współczesnych miast.

Według mnie, zgodnie z dotychczasowymi zasadami pisania prac, zabrakło odrębnego podrozdziału metodycznego, który skupiałby opis wszystkich metod wykorzystanych w pracy. To uwolniłoby Autorkę od np. kilkakrotnego wyjaśniania doboru analizowanych artykułów w różnych rozdziałach.

Cenne w rozprawie jest wielokierunkowe ujęcie podstaw teoretycznych modeli rozwoju miast i wyzwań przed nimi stojących w kontekście zrównoważonego rozwoju. W warstwie teoretyczno-metodologicznej ważną rolę pełni krytyczno-postulatywna ocena zjawisk związanych z tematem rozprawy oraz precyzyjne uzasadnienie i przedstawienie sposobu analizowania. Podkreślam również własne przemyślenia i propozycje Autorki w zakresie badanego obszaru zjawisk i kategorii. Za szczególnie istotną uważam warstwę analityczno-postulatywną, obejmującą rozdziały 4 i 5, wzbogacającą dotychczasową wiedzę o przedmiocie badań.

Mimo powyższych uwag należy podkreślić, że w **ogólnej ocenie niniejsza rozprawa doktorska ma logiczny, narastający i odpowiedni układ.**

2. Ocena zasadności podjęcia tematu pracy

Przedstawiona do recenzji rozprawa dotyczy aktualnej i niewątpliwie ważnej problematyki, którą stanowi zrównoważony rozwój miast jako kluczowy czynnik poprawy jakości życia mieszkańców. W 964 miastach żyje prawie 60% Polaków. Polskie miasta są zróżnicowane oraz borykają się z różnymi zjawiskami i problemami, które są konsekwencjami zarówno działań/działalności ludzi, jak i nasilających się zmian klimatu. Jednak występują one z różnym natężeniem i częstotliwością, pociągając za sobą rozmaite skutki – każde miasto jest przecież inne. Doktorantka dobrze ujęła istniejące problemy w pięć grup: (1) zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego i zmiany klimatyczne, (2) starzenie się społeczeństwa przy jednoczesnym zmniejszaniu się wskaźnika dzietności, (3) proces suburbanizacji, (4) kongestię transportową, (5) przemiany kulturowe społeczeństwa. Problemy te oddziałują negatywnie na poziom jakości życia w mieście, dlatego od pewnego czasu zaczęto im poświęcać więcej uwagi, zarówno w debacie publicznej jak i naukowej. Efektem tego jest poszukiwanie nowych koncepcji rozwoju oraz sposobów ograniczania niepożądanych efektów rozwoju miast, w tym wpisujących się w ideę zrównoważonego rozwoju. Władze miejskie i świat nauki poszukują koncepcji, która byłaby nie tylko zgodna z ideą zrównoważonego rozwoju, ale również

możliwa do implementacji przy uwzględnieniu specyfiki zarządzanego miasta. W literaturze przedmiotu jest wiele opracowań na dany temat. Jednakże w niewystarczającym stopniu odnoszą się one do podejścia holistycznego, w którym miasta są traktowane jak kompleksowy system wzajemnie zależnych obszarów. Ponadto nie analizowano w nich roli partycypacji interesariuszy w procesach budowania świadomości społecznej, w tym ekologicznej i implementowania zasad zrównoważonego rozwoju w miastach oraz wpływu tych procesów na jakość życia, w taki sposób i w takim zakresie, jak uczyniła to Autorka w niniejszej rozprawie. Doktorantka zidentyfikowała istniejącą lukę badawczą w literaturze przedmiotu w tym zakresie oraz prawidłowo uzasadniła dokonany wybór tematu i zagadnienia badawczego. Stąd też rozprawa doktorska podejmująca te zagadnienia wpisuje się, zarówno w realny nurt obserwowanego w Polsce wzrostu zainteresowania możliwymi do wdrożenia koncepcjami zrównoważonego rozwoju miast w kontekście podniesienia poziomu jakości życia, jak też w nurt aktualnych problemów badawczych. Istnieją wprawdzie, jak już wspomniano, publikacje naukowe podejmujące zagadnienie zrównoważonych koncepcji miast, ale w żadnej z nich nie analizowano tego zagadnienia w sposób zaprezentowany w niniejszej pracy. **Biorąc powyższe pod uwagę przyjęty obszar, skalę i problem badawczy można uznać za uzasadniony.**

3. Ocena merytoryczna rozprawy

Jak zwykle, rozprawę doktorską należy oceniać biorąc pod uwagę kilka problemów: wagę podejmowanego tematu (co już omówiono), umiejętność postrzegania badanych zjawisk, co znajduje odzwierciedlenie w formułowanych celach badań (zakresie), formułowanych hipotezach badawczych, sposobie prowadzenia wywołu (metodyka), w tym dobór i kompletność argumentów, wartość wyprowadzonych na tej podstawie wniosków, nowość/oryginalność uzyskanych wyników, co uwidacznia się poprawnością wyciąganych wniosków weryfikujących postawione hipotezy, układ i konstrukcję pracy. Umiejętność badań naukowych powinna być posadowiona na solidnej wiedzy teoretycznej analizowanej problematyki, co wyraża się znajomością literatury z danej dziedziny i zakresu (o czym już wspomniałam).

Już teraz mogę napisać, że **oceniana rozprawa spełnia przywołane powyżej kryteria.** Do tych wcześniej nie omówionych odniosę się w dalszej części recenzji.

Pracę standardowo rozpoczyna wstęp, w którym sformułowano kilka celów: główny, badań, trzy teoretyczne, dwa metodologiczne i trzy aplikacyjne. Cel główny uzupełniono

czterema pytaniami badawczymi, na podstawie których postawiono hipotezę główną w brzmieniu: udział różnych grup interesariuszy wspiera wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju w miastach i prowadzi do podniesienia jakości życia ich mieszkańców. Uzupełniając do niej sformułowano pięć hipotez szczegółowych. Ze względu na liczbę celów, pytań i hipotez nie będę ich tu wszystkich przytaczać, gdyż w rozprawie zajmują cztery strony (zob. s. 9-13). Ograniczę się do prawidłowości ich sformułowania i nazywania. Właściwie mogę powiedzieć, że we wstępie nastąpiło pewne zamieszanie w nazewnictwie celów głównego i badań. Autorka kilka razy zapisywała cel główny i cel badań, (na marginesie zupełnie niepotrzebnie), ale nazywała je raz tak (s. 9), a raz odwrotnie (s.13). Dopiero na stronie 13 i 17 nadała prawidłową nazwę celowi głównemu pracy (opracowanie modelu wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju na podstawie doświadczeń Amsterdamu) oraz celowi badań (dostarczenie kompleksowego pakietu narzędzi dla miasta Gdańska, który będzie mógł być replikowany w innych polskich miastach). Tych wersji zapisu celów później się konsekwentnie „trzymała” i dążyła do ich osiągnięcia. Mam nadzieję, że Doktorantka zapamięta, jak ważne jest stosowanie jednolitego nazewnictwa i konsekwencja logiczna w pisaniu i mówieniu.

Kolejna uwaga dotyczy nazwania celu badania, który według mnie, można było określić celem aplikacyjnym na co wskazuje jego istota, zaś cele II i III sklasyfikowane przez Autorkę jako aplikacyjne, to raczej zadania badawcze niezbędne do osiągnięcia celu badań. Podobnie cele teoretyczne I i III można było potraktować jako zadania w procesie badawczym. Aczkolwiek rozumiem, że istnieją różne szkoły pisania rozpraw doktorskich (w tym formułowania i liczby celów oraz hipotez badawczych) w zależności od ośrodka naukowego, to takie sformułowanie celów i przyporządkowanie ich do poszczególnych kategorii można przyjąć do realizacji.

Do osiągania celów, weryfikacji hipotez badawczych, odpowiadania na pytania badawcze posłużono się szeregiem metod ilościowych i jakościowych, m.in.: badaniem dokumentów, analizą statystyczną danych, analizą literatury z baz EBSCO, *Google Scholar*, a uzupełniająco *Web of Science*, przy wykorzystaniu słów kluczowych i logiki Boole'a oraz narzędzia *Mendeley*, badaniami ankietowymi (wybranych polskich miast, mieszkańców, przedstawicieli władz miasta), wywiadami pogłębionymi (z przedstawicielami wybranych polskich miast i osobno Gdańska w odniesieniu do jakości życia i modelu zarządzania), wskaźnikiem biznesowej dojrzałości organizacji, zmodyfikowanym indeksem demokratyzacji Tatu Vanhanena, skalą Likerta, modelowaniem ekonometrycznym, wskaźnikiem korelacji, indeksem jakości miejsca zamieszkania, metodą przypadku przy analizowaniu modelu ekonomii obwarzanka.

Wykorzystane metody są właściwe do analizowania i zdiagnozowania zrównoważonego rozwoju miast jako czynnika poprawy jakości życia mieszkańców. Mogą stanowić podstawę wnioskowania, uogólnień i porównań. Przyjęcie w badaniu tak urozmaiconego podejścia eklektycznego jest uzasadnione wzajemnym przenikaniem się poszczególnych obszarów nauk społecznych i świadczy o poziomie naukowym doktorantki. Przedstawienie na rysunku 1 (s. 14) etapów przeprowadzonego badania ze wskazaniem wykorzystanych metod, ułatwiło nie tylko Doktorantce, ale też czytającemu, utrzymanie rygoru metodycznego i logiczne uporządkowanie badań i wywodów. Tu mam tylko uwagę, że taki rysunek powinien się znajdować, w zasygnalizowanym już, brakującym podrozdziale metodycznym, a nie we wprowadzeniu pracy.

We wstępie pracy prawidłowo określono przedmiot badań. Zabrakło po nim tylko syntetycznego zapisu, kto był jego podmiotem i okresu badań. Te wskazywano dopiero w opisie treści pracy, ale bez użycia precyzyjnego określenia. Warto na przyszłość pamiętać o ich właściwym umiejscowieniu.

Sugeruję również w przyszłości większą precyzyjność stosowanych pojęć. Mianowicie Autorka początkowo na s. 7, zamiennie stosuje słowa wyzwania, problemy, negatywne skutki tych problemów. To nie są jednoznaczne pojęcia i warto o tym pamiętać.

Mimo powyższych uwag, które mają w większości charakter metodyczny, oraz po przeczytaniu rozprawy/analizie jej treści należy stwierdzić, że sformułowane cele i hipotezy badawcze dobrze porządkują realizowany proces postępowania badawczego. Rozczłonkowanie celów, hipotez, pytań badawczych umożliwiło Doktorantce zaplanowanie badań, sprzyjało dobraniu narzędzi badawczych, co uchroniło przed pominięciem ważnych aspektów procesu badawczego lub podejmowaniem zagadnień pobocznych/niezwiązanych ściśle z przedmiotem badań.

Oceniając ostatecznie cele, hipotezy, pytania badawcze i zastosowane metody badań, można uznać, że są one właściwe oraz adekwatne do potrzeb badawczych. Ujęte całościowo stanowią/wiły dla Doktorantki swoiste wyzwanie badawcze i wskazywały na „ładunek” teoretyczny i aplikacyjny zawarty w pracy. Dlatego można wyrazić ogólną opinię, że pomimo bardzo drobnych niedoskonałości, Doktorantka prawidłowo osiągnęła cel rozprawy, przedstawiając rozwinięte opracowanie naukowo-badawcze o właściwych i wysokich walorach merytorycznych oraz poznawczych, w pełni odpowiadających wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim.

W kontekście powyższego stwierdzenia mogę napisać, że ocena dalszych części pracy jest właściwie pochwałą tego co napisała Doktorantka. Nie zgłaszam żadnych uwag

merytorycznych do treści czy metod badawczych, ewentualnie bardzo drobne niedociągnięcia innego rodzaju. Wskazuję jedynie co zrobiła i co stanowi nowość w przeprowadzonych badaniach.

W rozdziale pierwszym pt. Wyzwania współczesnych miast jako katalizator ich dalszego rozwoju, Autorka dokonała: analizy przemian demograficznych społeczeństwa europejskiego, wymiarów społeczno-ekonomicznych dobrostanu i wskaźników jakości życia w mieście oraz uwarunkowań urbanizacji w Europie w kontekście przemian społeczno-gospodarczych. Ponadto zidentyfikowała potrzeby interesariuszy jako etapu kształtowania polityki miejskiej. Analizy przeprowadzono prawidłowo, co umożliwiło właściwe sprecyzowanie wyzwań rozwojowych stojących przed miastami, ukształtowanie zbioru determinant kształtujących w nich jakość życia oraz zaprojektowanie koniecznych zmian na podstawie identyfikowanych obszarów problemowych.

W tym rozdziale zauważyłam tylko drobne potknięcia nie merytoryczne. Mianowicie:

- stosowanie zwrotu siła robocza (s. 20 i inne), podczas gdy od kilkunastu lat poleca się stosowanie pojęcia zasoby pracy;
- rys. 13 s. 37 – przedstawiono zmianę liczby ludności w wybranych miastach Polski, metropoliach i innych mniejszych. Nie dopatrzyłam się jednak wyjaśnienia kryterium wyboru mniejszych miast. Warto było to napisać precyzyjnie.
- na rysunkach nie zawsze zastosowano jednolity okres analityczny (np. rys. 10-14), dlatego warto było podać powód takiego manewru.

Zalety w tej części pracy to: własna kategoryzacja interesariuszy miasta oraz logicznie przeprowadzone uzasadnienie istotności procesów partycypacyjnych w funkcjonowaniu miasta.

W rozdziale drugim dokonano analizy: założeń koncepcji zrównoważonego rozwoju, koncepcji rozwoju miast oraz modeli zrównoważonego miasta. Umożliwiło to umiejscowienie idei zrównoważonego rozwoju w dokumentach strategicznych, zwłaszcza w strategiach rozwoju miast. Ponadto, przeprowadzone analizy umożliwiły systemowe ujęcie idei zrównoważonego rozwoju, co stanowiło istotny element procesu planowania wdrażania zasad tej koncepcji w mieście. Na potrzeby pracy przeanalizowano pod względem jakościowym treść strategii 12 największych miast w Polsce, zrzeszonych w Unii Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza. Analizy są bardzo dokładne i ułatwiły sformułowanie właściwego spostrzeżenia, że wszystkie przebadane strategie miast odnoszą się do jakości życia mieszkańców jako nadrzędnego celu rozwoju. Poziomą jakość życia jest wynikiem zarządzania strategicznego,

będącego narzędziem strategii rozwoju. Osiągnięcie celów strategicznych skutkuje wzrostem jakości życia mieszkańców. Stąd prosta dedukcja, by podnieść poziom jakości życia trzeba w proces tworzenia strategii rozwoju miasta włączyć różnych interesariuszy za pomocą odpowiednich metod partycypacji. To spostrzeżenie stanowiło punkt wyjścia do analiz w kolejnych rozdziałach rozprawy.

Zalety w tej części pracy to:

- opracowanie schematu oceny zrównoważenia miasta, który może wspomóc przeprowadzanie oceny poziomu zrównoważenia miasta;
- zaproponowanie zestawu wskaźników (ilościowych i jakościowych) do oceny równoważności miasta w ujęciu obszarów ładu zintegrowanego na podstawie analizy 52 artykułów naukowych na dany temat;
- syntetyczne zestawienie przykładowych efektów wzmacniających i redukujących zrównoważoność miasta;
- przedstawienie zestawu pytań do samooceny jednostek samorządowych. Odpowiedzi na te pytania są potem oceniane za pomocą skali Likerta oraz wskaźnika biznesowej dojrzałości (BPMI), co pozwala na określenie stopnia dojrzałości organizacji.

W rozdziale trzecim zajęto się zagadnieniem roli władz lokalnych w kształtowaniu zmian w mieście. Na podstawie literatury przedmiotu zidentyfikowano modele zarządzania miastem oraz przeanalizowano warunki i wyzwania przenoszalności rozwiązań między miastami. Autorka postawiła pytanie: w jaki sposób dobrze przenosić rozwiązania zrównoważone, na które starała się odpowiedzieć na końcu pracy.

Przeprowadzona analiza wskazała na istotną rolę interesariuszy w tym procesie, stąd właściwie opisano i przeanalizowano rolę partycypacji społecznej w kreowaniu rozwoju miasta oraz zbadano czynniki wpływające na poziom partycypacji na poziomie lokalnym. Wykorzystano do tego indeks partycypacji na poziomie lokalnym, zbudowany w oparciu o indeks demokratyzacji Tatu Vanhanena. Zbudowanie indeksu wymagało przeprowadzenia badania ankietowego z wykorzystaniem kwestionariusza z doborem celowym próby badawczej, a następnie modelowania ekonometrycznego i wnioskowania indukcyjnego. Uzupełniająco przeprowadzono wywiady pogłębione z przedstawicielami wybranych polskich miast. Niestety, jak słusznie zauważyła Autorka, zaproponowany indeks nie wyjaśniał w stopniu wystarczającym zależności między wdrażaniem zrównoważonego rozwoju w miastach a poziomem partycypacji społecznej i jakością życia, co stanowiło przesłankę do badań w kolejnych rozdziałach.

Kwestie dyskusyjne w tym rozdziale:

BK 7

- umknęło mi podanie kryterium doboru 33 miast, dla których obliczono indeks partycypacji na poziomie lokalnym na tle innych zmiennych (tabela 11, s. 144-145). Proszę o wyraźne wyartykułowanie tego kryterium.

Zalety w tej części pracy to:

- opracowanie ujęcia systemowego modelu zarządzania miastem;
- własne syntetyczne zestawienie wad i zalet wybranych modeli zarządzania miastem;
- syntetyczne opracowanie barier wdrażania zrównoważonego rozwoju w miastach (rys. 45, s. 152).

W rozdziale czwartym, wyczerpująco i fachowo, przeanalizowano model ekonomii obwarzanka w kontekście jakości życia i zrównoważonego rozwoju oraz jego wdrożenie w Amsterdamie. Pozwoliło to nie tylko na zrozumienie koncepcji ekonomii obwarzanka, ale również wyodrębnienie kluczowych czynników, które zdeterminowały powodzenie wdrożenia tego modelu w tym mieście. Ponadto przedstawiono narzędzia partycypacji społecznej, wykorzystane w Amsterdamie w tym procesie. Wnioskowanie dedukcyjne umożliwiło wyciągnięcie właściwych wniosków i uporządkowanie procesu wdrażania modelu, co przedstawiono na rys. 47, s. 160. Na tej podstawie opracowano tzw. mapę drogową (rys. 48, s. 166), przedstawiającą proces implementacji modelu opartego na ekonomii obwarzanka.

Analizy w tym rozdziale wskazują, że „efektem wdrożenia modelu obwarzanka będzie wzrost jakości życia oraz zwiększenie poziomu zrównoważenia miasta, co wynika z pokrywania się wskaźników mierzących stopień implementacji obwarzanka ze wskaźnikami jakości życia” (s. 163). Wyzwaniem pozostaje jednak – jak słusznie zauważyła Autorka – kwestia przenoszalności rozwiązań z Amsterdamu do polskich miast, które tylko w pewnym stopniu są podobne do innych miast europejskich.

Zalety w tej części pracy to:

- opracowanie mocnych i słabych stron koncepcji ekonomii obwarzanka;
- opracowanie tzw. mapy drogowej wdrażania założeń ekonomii obwarzanka w Amsterdamie.

Rozdział piąty poświęcono kształtowaniu zrównoważonego rozwoju miasta w oparciu o założenia ekonomii obwarzanka na przykładzie Gdańska. Najpierw właściwie przedstawiono miasto i jego uwarunkowania. Następnie zidentyfikowano istniejące problemy w obszarze zarządzania miastem i jakości życia mieszkańców oraz wyzwania zarządzania, nie tylko na podstawie dokumentów strategicznych, ale również badań ankietowych mieszkańców i wywiadów pogłębionych z przedstawicielami jednostek miejskich i NGO w Gdańsku. Służyło to wyciągnięciu szczegółowych wniosków na temat partycypacji społecznej. Te badania umożliwiły analizę roli władz miejskich i aktywizacji społecznej w procesie inicjowania zmian

w Gdańsku na podstawie doświadczeń Amsterdamu. W świetle powyższych analiz sformułowano rekomendacje dla Gdańska w obszarze poprawy procesów partycypacji i wdrożenia modelu ekonomii obwarzanka. Wnioski z analizy są prawidłowe.

Zalety w tej części pracy to:

- syntetyczne zestawienie problemów miasta i celów do osiągnięcia (rys. 55, s. 180);
- opracowanie indeksu jakości miejsca zamieszkania (InJMZ);
- zbudowanie modelu uczestnictwa w procesach partycypacji;
- przeprowadzenie analizy SWOT dla procesów partycypacji w Gdańsku;
- wskazanie interesariuszy zaangażowanych i niezaangażowanych w procesie partycypacji;
- sformułowanie zbioru rekomendacji, które pozwolą na zainicjowanie procesu wdrażania zrównoważonego rozwoju w Gdańsku poprzez poprawę konkretnych obszarów realizowania procesów partycypacji. Rekomendacje te mogą stanowić punkt wyjścia dla innych polskich miast do wdrażania modelu ekonomii obwarzanka;
- dostosowanie konkretnych narzędzi partycypacji zastosowanych w Amsterdamie do potrzeb gdańskich realizatorów procesów partycypacji, co stanowi wartość dodaną pracy;
- opracowanie mapy wdrażania zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem modelu ekonomii obwarzanka;
- przedstawienie schematu wdrażania modelu ekonomii obwarzanka w Gdańsku
- wskazanie czasu realizacji działań w ramach przygotowania gdańskiego modelu ekonomii obwarzanka (rys. 62, s. 218);
- wskazanie obszarów zmian dla wdrożenia zrównoważonego rozwoju w Gdańsku.

Nie mam uwag merytorycznych do tego rozdziału. Autorka wykazała tu nie tylko znajomość badanego zagadnienia, ale również umiejętność zastosowania różnorodnych metod, które wzmocniły przeprowadzane analizy.

Reasumując, przeprowadzone badania umożliwiły Autorce osiągnięcie celów pracy, odpowiedzi na postawione pytania oraz pozytywne zweryfikowanie hipotez badawczych. Samodzielne opracowanie m.in.: mapy wdrażania zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem modelu ekonomii obwarzanka, schematu wdrażania modelu ekonomii obwarzanka w Gdańsku, wskazanie obszarów zmian w tym zakresie oraz sformułowanie rekomendacji dla danego miasta dotyczących poprawy procesów partycypacji i wdrożenia modelu ekonomii obwarzanka, spowodowało, iż praca ma zarówno wymiar teoretyczny, jak i aplikacyjny.

Oprócz uwag szczegółowych podanych w treści, zwróciłam uwagę na kilka uchybień technicznych, m.in.:

- bardzo nieliczne błędy literowe i gramatyczne (np. s. 46, 67, 77, 78, 79, 134, 140, 181),
- stylistyka np. s. 89 „napędza pomiar”; s. 60, 63 – gdy się pisze „z drugiej strony, to najpierw trzeba napisać „z jednej”.
- s. 51, rys. 19 – niewłaściwy zapis jednostki 1000 t, zamiast w tys. t,
- powtórzenia treści (np. s. s. 165).

Generalnie, pomimo wspomnianych bardzo nielicznych uwag, praca jest bardzo dobra.

Autorka osiągnęła kilka efektów naukowych i aplikacyjnych w rozprawie. Wszystkich wymienionych wcześniej w zaletach poszczególnych rozdziałów nie będę przytaczać, tylko te najważniejsze i inne. W mojej ocenie są to m.in.:

- znajomość zagadnienia zrównoważonego rozwoju miast w kontekście jakości życia oraz roli partycypacji w tym zakresie, zarówno od strony teoretycznej jak i praktycznej, a także aktualnych problemów z tego zakresu;
- umiejętne łączenie wiedzy, danych i wyników badań m.in. z zakresu ekonomii, ekonomii zrównoważonego rozwoju, zarządzania strategicznego i partycypacyjnego, nauk politycznych i socjologicznych;
- umiejętne łączenie różnych metod badań ilościowych i jakościowych oraz korzystanie z metod stosowanych nie tylko w ekonomii;
- jak już wspomniałam: opracowanie m.in.: mapy wdrażania zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem modelu ekonomii obwarzanka, schematu wdrażania modelu ekonomii obwarzanka w Gdańsku, wskazanie obszarów zmian w tym zakresie oraz sformułowanie rekomendacji dla danego miasta dotyczących poprawy procesów partycypacji i wdrożenia modelu ekonomii obwarzanka;
- upowszechnienie wiedzy o modelu ekonomii obwarzanka, wskazanie jego mocnych i słabych stron oraz możliwości aplikacyjnych;
- zwrócenie uwagi na konieczność zwiększenia roli/znaczenia partycypacji interesariuszy w procesie implementowania zasad zrównoważonego rozwoju w miastach i ich wpływu na jakość życia.

Osiągnięte efekty pozwalają stwierdzić, że Autorka bardzo dobrze zna opisane zagadnienie, posiada nie tylko ogólną wiedzę teoretyczną z ekonomii na temat zrównoważonego rozwoju

miast w kontekście jakości życia oraz roli partycypacji w tym zakresie, ale również umiejętność logicznego łączenia problemów, przyczyn i skutków, analizowania oraz wyciągania wniosków, czyli uogólniając – umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Przedstawione wyniki mają nie tylko wymiar teoretyczny, ale także aplikacyjny.

W kontekście powyższych uwag i korzystając z uprawnień recenzenta proszę o przedstawienie opinii na poniższe zagadnienia:

- 1) Jeżeli byłaby Pani decydentem, to jak zachęciłaby do implementowania modelu ekonomii obwarzanka w polskich miastach mających do tego potencjał ?
- 2) W świetle powyższego, które według Pani polskie miasta mogły by podjąć próbę wdrożenia u siebie modelu ekonomii obwarzanka?

Uwagi końcowe

Wymienione bardzo drobne/nieliczne niedociągnięcia nie obniżają wartości merytorycznej rozprawy, która stanowi samodzielne, aktualne i ciekawe opracowanie Autorki. Przedstawione wyniki badań, są oryginalne oraz inspirują do dalszych badań naukowych i działań praktycznych w badanym zakresie. Generalnie recenzowaną pracę **oceniam bardzo pozytywnie, zarówno w warstwie teoretyczno-metodycznej jak i aplikacyjnej**. Stanowi ona interesujące, oryginalne studium teoretyczno-empiryczne dotyczące zrównoważonego rozwoju miast jako kluczowego czynnika poprawy jakości życia mieszkańców Tym samym stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Reasumując stwierdzam, że spełnia ona wymogi stawiane rozprawom doktorskim określone w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r., poz. 742 z późn. zm.). Może być ona podstawą do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse. Wnoszę o przyjęcie rozprawy doktorskiej Pani mgr Beaty Joanny Chmiel „*Zrównoważony rozwój miast jako kluczowy czynnik poprawy jakości życia mieszkańców*” i dopuszczenie do publicznej obrony na Uniwersytecie Gdańskim. Ponadto wnoszę o wyróżnienie niniejszej rozprawy doktorskiej stosowną nagrodą za wkład, jaki wnosi ona do teorii i praktyki w zakresie zrównoważonego rozwoju miast jako kluczowego czynnika poprawy jakości życia mieszkańców.

Sądzę, że ze względu na przytoczone wyżej walory, rozprawa doktorska zasługuje na opublikowanie.

